

IN 'T GIESBAARGS

Door LUCIEN VAN SCHOORS

"Man kaboesje ligt in de marsje van 't skavoul van de Pisjemeynstoête".

Deze sappige, door iedere Geraardsbergenaar gekende uitdrukking is in de loop der jaren uitgegroeid tot het symbool van het plaatselijk dialect. Een dialect dat stilaan zijn typische oorspronkelijkheid aan het verliezen is. Rasechte Geraardsbergenaren die hun moedertaal, het Giesbaargs, nog op de aloude manier spreken, geraken hoe langer hoe dunner gezaaid. Hetzelfde kan trouwens gezegd worden van de originele dialecten in de dorpen rondom Geraardsbergen.

Oorzaken van dit "verval" zijn te zoeken in:

- Inwijkelingen die hun dialect vermengen met het plaatselijke taalgebruik, en talrijke Geraardsbergenaren die uitwijken.
- De ABN-campagnes in de zestiger jaren.
- Het fenomeen van een "gekuist dialect" te spreken, een Vlaams taaltje dat vooral op T.V., in amusements- en andere (soap)series, wordt gesproken en dat door iedereen wordt begrepen.
- Ouders die (terecht) verlangen dat hun kinderen een zuiver Nederlands gebruiken.

Het wordt stilaan de tijd dat authentieke Geraardsbergse woorden en uitdrukkingen worden opgetekend, zowel te boek als op geluidsband; willen we de rijke woordenschat van ons plaatselijk kleurrijk dialect niet voor altijd zien teloor gaan. Daarom heeft de Geschied- en Heemkundige Kring "GERARDIMONTIUM" het initiatief opgevat, een woordenboek op te stellen over het Geraardsbergs dialect.

Op de eerste plaats willen we op zoek gaan naar typische Geraardsbergse woorden, de correcte uitspraak ervan (fonetisch schrift) en uiteraard hun betekenis.

Op de tweede plaats willen we de dialectwoorden, voor zover mogelijk, plaatsen in een typische Geraardsbergse uitdrukking.

Wanneer bij dit alles - in een later stadium - de etymologische verklaring kan gevoegd worden, zou men al ver staan met het onderzoek naar het plaatselijk dialect.

Om deze doelen te bereiken willen wij een beroep doen op U, geachte lezer. U kent best typische woorden en/of uitdrukkingen die een plaats kunnen krijgen in het **Geraardsbergs dialect-woordenboek**, of misschien kent U nog een onvervalste rasechte Geraardsbergenaar die zijn dialect nog op een authentieke manier spreekt. Noteer alles of zet het op een beluidsband en bezorg het ons. Wij zorgen voor de verdere verwerking.

Het is trouwens de bedoeling om in elk nummer van "De Heemschutter" een aflevering te publiceren over het Geraardsbergs dialect. Hier volgt de eerste aflevering.

A

aâkisj	{a.kis}	oudere mensen	"d'aâkisj èn mur a klaâ pinsjoen"
aarg	{a:rx}	erg	syn. "neig" "ajeet een aarge ziekte onder zan leen"
aamès	{a.mes}	kapmes	
aârs	{a:rs}	ouders	
abei abou	{abye abɔ:}	bijna	zo. "bekanst" en "bekaan"
abatoet	{abatut}	maar jawel	
abuus	{aby.s}	abuis	"ge zad abuus", je hebt het verkeerd voor
achter	{axtar}	achter	"ajès nur achter", hij is naar het toilet (achter het huis)
achterkommen	{axtarhɔmən}	achterna komen	"ge meugt er achterkommen", bij die persoon kun je wat leren
achterkommer	{axtarhɔmər}	nakomertje	
achternoeër	{axtarnuər}	achteraf, daarna	
achternuunt (achternœent)	{axtarnynt axtarnunt}	namiddag	zo. "achternuunt" en "veurnuunt" ("achternœent" en "veurnœent")
achterwarasse	{axtarwarasə}	vroedvrouw	
achterzomer	{axtarzomər}	nazomer	
afbouten	{afbo:ɛn}	- afbijten - met chemische middelen verf van de muur halen - afsnauwen	"iemand zanne neuze afbouten"
afdjokken	{afdjokən}	met tegenzin betalen	"ajee dieë villa gekocht, mur ajee noga meugen afdjokken"
afdrinken	{afdrɪnkən}	helemaal leegdrinken	"a vat (bier) afdrinken"
afduun	{afduyn}	-omhakken -ontdoen (kleding) -haar knippen -scheren -bedriegen	"ze zèn dieën buuëm ont afduun" "duud aje frak af" "ge moeda oeër afduun" "de kwafuir dee zannen boeërd af" zo. "skeiren" "zèn em zannen boeërd afgedoeën"
affeiren	{afɛ:ɪrən}	-in zaken -druk bezig -zaak	"'k en duun gieën affeiren mè diene kastar" " 'k ben in affeiren, lotj ma gerust" " 't es noga een affeire"
affronte	{afrɔntɛ}	-belediging -verlegenheid, ten schande gemaakt	" 'kè der noga an affronte gekregen" " 'kbè der noga in affronte gevallen"
affronteren	{afrɔntɛ:rən}	beledigen	niet de betekenis van trotseren (Fr. affronter)
afgank	{afgank}	-diaree -gierig	syn. "kakkerou, skouterou" "ajès hard van afgank"
afgeen	{afge.n}	-kwaadspreken	"ge moetj èm isj uuëren afgeen", je moet hem horen tekeer gaan

afgeen (vervolg)		-afstaan onder dwang -bestellen, afgeven	"geet dat af, of ik sloeë op a toote", geef dat terug of ik sla op je gezicht. "de faktuur eed a paksken afgeen"
afkomste	{afkɔmstə}	afstamming	
aflappen	{aflɑpən}	-snel afwerken -neerschieten	"ken dat er rap afgelapt" "zèn èm afgelapt"
aflokken	{aflɔkən}	gaan liggen, zich neervleien	
afsluëven	{afslɥəvən}	hard werken, zich fel inspannen	
afsnoeben	{afsnubən}	-afsnuwen -afhandig maken	syn. "afluizen"
aftoebakken	{aftubakən}	afranselen, aftuigen	syn. "afmotten"
aftrekken	{aftrɛkən}	-verwijderen van beddenlakens -vloeken -bedriegen -grappen vertellen -bottelen -een fles ontkurken en uitschenken -een toer uithalen -masturberen -plukken -water met vloerwisser verwijderen -wc doorspoelen	"a kaâze noga aftrekken" "ajeet èm ne kluuët afgetrokken" "dendieën kaâ farsjen aftrekken" "a vat wuein (woun) afrekken" "an fleske wuein (woun) aftrekken" "ajee doeër ne stuuët afgetrokken"
aftrekker	{aftrɛkər}	vloerwisser	
agà	{agɑː}	vlug, snel	"god agaa oeën, 't ward al donker"
ajoun	{ajɔːn}	ui	
alee	{alɛː}	-overloop -vooruit dan maar (berustend) -vooruit (bevel)	syn. palier
algeir	{alɣɛːr}	ginds, langs daar	zo. "geir"
allemaan	{aləməːn}	iedereen	"allemaan ès wig" zo. "amoeël"
allewè	{aləwɛ}	alhoewel	
aloeëm	{aludm}	gereedschap	
altroeësje	{altruɛsɔ}	aangedaan zijn van de schrik, van het verschieten	"van d'altroeësje kosse niemer klappen", ze was zo aangedaan dat ze niet meer kon spreken
alvelinge	{alvəlɪŋə}	halvelings, min of meer	
alvelings	{alvəlɪŋs}		
ambalózje	{ambalɔzɔ}	verpakking	
ambetant	{ambɛtɑnt}	-vervelend -zenuwachtig	"t ès ambetant dajè da vroeëgt" "ajès weer ambetant vandoeëge"
ambetanterék	{ambɛtɑntɛrɛk}	lastigaard	
ambras	{ambras}	-penarie -ruzie maken of zoeken	"a zit in den ambras" "ambras verkuuëpen" en "ambras zuuken"

amfel	{a.mfəɫ}	handvol	zo. "puuële"
ammeloeëken	{aməluəkən}	tafelkleed	
ammezant	{aməzant}	losbol	
amoeël	{a.muəɫ}	allen, allemaal	"ze zan amoeël wig" zo. "allemaan"
ander	{andər}	-ander -vorig	" 't ward ander weere" " d' ander weeke"
ankerachteg	{ankəraχtəχ}	-begerig (naar snoepgoed) -gulzig	" an ankerachteg kiendj"
anneken	{anəkən}	ekster	zo. "eksteruuëge: annekisjnest"
annekisjnest	{anəkisjnest}	-warboel, knoeiboel -het geheel -eksternest	"tès doeër noga nen annekisjnest" " Smatj de veurzitter en zannen annekisjnest mee bouten"
anteprenuir	{antəprənær}	aannemer van bouw- werken	
anteeve	{ante.və}	handvat	
apostel	{apostəɫ}	snuitser, rare gast	" 't ès ne vrieën apostel"
apoteeker apteeker	{apote.kər} {apte.kər}	- apotheker - rare snuitser	zo. "arjoeën"
apprènsje	{apre.njə}	aanstalten	"a moktege gieën apprènsje om der oeën te beginnen"
araab	{arə.p}	vreemd, onbetrouw- baar persoon	zo. "tjoektjoek"
arjoeën	{arjuən}	- Adriaan - rare snuitser	"Sent-Arjoeën" = St.-Adriaans- theater " 't ès mur ne skaan arjoeën"
arkuul	{arkyɫ}	- krachtpatser	(naar de Griekse held Hercules)
arlaking	{arlakɪj}	hansworst	(Fr. arlequin)
aroet	{arut}	weg	"aroet van 't stoeleken" (Fr. en route)
arrasjeg	{arasjəχ}	nijdig, snauwend	zo. "ambetant"
arte	{artə}	- hart - goedheid - geweten, gevoel - vrouwenborsten	"ajeet on zan arte" "tuuntj ne kieër a goe arte" "an arte gelèk as ne stieën" "azuuë nen dékolté, ze wees eur arte"
as	{as}	indien, als	"azek, aske, asta, asse, azeme" = als ik, als jij, als hij, als zij, als we...
asjekrasjer	{asjəkrasjər}	venijnige vitter, slecht karakter	"azuuë nen asjekrasjer"
aske	{askə}	as van verbrand hout, steenkool, enz..	
asse	{asə}	wielas	
atak	{atak}	aanvalsbevel (voor hond)	
atakke	{atakə}	beroerte	
avanse	{avənsə}	- te vroeg - nut - vooruitgang	"ge zad in avanse" " 't en es gieën avanse" "a mukt avanse mè za waerk" (Fr. avance)